

RDA, osio 8: Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden suhteiden kuvailu (luvut 24-28 ja liite J)

RDA-koulutus syksy 2015

Kiti Vilkki-Eriksson

Kansalliskirjasto

Esityksen sisältö

Luku 24: Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden välisten suhteiden kuvailun yleiset ohjeet

Luku 25: Teosten väliset suhteet

Luku 26: Ekspressioiden väliset suhteet

Luku 27: Manifestaatioiden väliset suhteet

Luku 28: Kappaleiden väliset suhteet

Liite J: Suhteen määritteet

* = suomalaisten kirjastojen linjaus

Luku 24: Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden välisten suhteiden kuvailun yleiset ohjeet

- tietoja lukujen 25-28 suositusten ja ohjeiden soveltamisesta teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden välisten suhteiden merkitsemistä varten
- **Linjaus: Henkilön tunnustetta ei merkitä yksinään**

Luvun 24 sisältö:

- keskeiset termit
- funktionaaliset periaatteet lukujen 25-28 suositusten ja ohjeiden perustana
- teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden välisten suhteiden merkitsemisen ydinelementit
- tunnisteiden ja auktorisoitujen hakutietojen käyttö suhteiden merkitsemisessä
- suhteen määrittelyn käyttö
- laajemman teoksen osan tai osien numerointi
- ohjeita elementtien merkitsemisestä, jotka selventävät ja perustelevat merkittyjä suhteita (käytetty lähde, kuvailijan huomautus)

Terminologiaa:

- Termeillä teos, ekspressio, manifestaatio ja kappale voidaan viitata yksittäiseen entiteettiin, aggregaattiin tai entiteettien osiin. Esim. teos voi viitata yksittäiseen teokseen, aggregaattiteokseen tai teosten osaan.
- Viittauksen kohde (teos) tarkoittaa teosta, joka liittyy kuvailtuun teokseen (esim. **mukaelma**, **kommentaari**)
- Viittauksen kohde (ekspressio) tarkoittaa ekspressiota, joka liittyy kuvailtuun ekspression (esim. **käännös**)

Terminologiaa (2)

- Viittauksen kohde (manifestaatio) tarkoittaa manifestaatiota, joka liittyy kuvailtuun aineistoon (esim. toinen tallennusmuoto, e-kirja)
- Viittauksen kohde (kappale) tarkoittaa kappaletta, joka liittyy kuvailtuun aineistoon (esim. kappale, josta mikrokortti on jäljennetty)

Terminologiaa (3)

- Hakutieto viittaa nimeen, termiin, koodiin tms. joka edustaa tiettyä teosta tai ekspressiota
- Auktorisoitu hakutieto = entiteetin vahvistettu hakutieto (esim. henkilön, suvun tai yhteisön auktorisoitu hakutieto, teoksen ensisijainen nimeke)
- Suhteen määrite kertoo teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden tai kappaleiden välisen suhteen luonteen (esim. parodia, näköispainos, seuraaja, elokuvasovitus teoksesta) Liite J.

Funktionaaliset periaatteet

- Ao. suhteiden merkitsemisen tarkoitus on auttaa käyttäjää:
 - löytämään myös muut teokset, ekspressiot, manifestaatiot ja kappaleet, jotka liittyvät käyttäjän saamiin hakutuloksiin
 - ymmärtämään kahden tai useamman teoksen, ekspression, manifestaation tai kappaleen välisen suhteen

Funktionaaliset periaatteet (2)

- Jotta edellä mainitut tavoitteet toteutuvat, kuvailijan tulisi osoittaa kaikki teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden väliset oleelliset suhteet. RDAssa ao. suhteet eivät ole ydinelementtejä, mutta joitakin [määritelty linjauksissa](#).

Suhteiden merkitseminen

- Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden väliset suhteet merkitään käyttämällä:
 - viittauksen kohteena olevan teoksen jne. tunnistetta (Luvut 2 ja 6),
 - viittauksen kohteena olevan teoksen jne. auktorisoitu hakutietoa (Luku 6) ja/tai
 - viittauksen kohteena olevan teoksen jne. joko rakenteistettua (elementtien metatiedot kuten ao. kohteen kuvailussa) tai vapaamuotoista kuvailua (kirjoitettuna lauseena tai lauseina)

Suhteiden merkitseminen

- Suhteiden merkitseminen MARC 21 –formaattissa
 - 5xx, 7xx, 8xx, (490)
- Soveltuva suhteen määrite (esim. **parodia teoksesta**) merkitään kuvaamaan suhteen luonnetta. Liite J.

Luku 25: Teosten väliset suhteet*

- Viittauksen kohde (teos) tarkoittaa teosta, jota tunniste, auktorisoitu hakutieto tai kuvailu edustaa ja joka liittyy kuvailtavaan teokseen ja johon kuvailussa viitataan. Esim. arvostelu, supplementti, edeltäjä, dramatisointi, parodia
- Linjaus: Teosten väliset suhteet on YDINELEMENTTI kokoomateoksissa (poikkeuksena runot, virret , konferenssiesitelmät, päiväkirjat, haastattelut ...)
- Linjaus: YDINELEMENTTI myös sarjasuhteissa (seuraaja, edeltäjä yms.)

Teosten väliset suhteet (2)

- Suhteessa olevat teokset voivat olla kuvattu bibliografisessa tai auktoriteettitietueessa.
- Tällaisia suhteita ovat esim. kokoomateokset, mukaelmat, kommentaarit, supplementit, edeltäjät, seuraajat, osa-kokonaisuusuhtet.

Teosten väliset suhteet (3)

- Viittauksen kohteena olevan teoksen tunniste
 - Parafraasin perustana: ISWC T-010.304.108-2
 - Arvostelu: [http://www.mrge.com/lookup?Capote+\(2005\)](http://www.mrge.com/lookup?Capote+(2005))
 - Liittyy aineistoon: Health technology trends = ISSN 1041-6072
- Viittauksen kohteena olevan teoksen auktorisoitu hakutieto
 - 500 ƒa Parodian perustana: Austen, Jane. Pride and prejudice.

Teosten väliset suhteet (4)

Rakenteistettu kuvailu viittauksen kohteesta:

- 700_1 fi Selkokielineen versio teoksesta: ja Boucht, Birgitta, d 1940- e kirjoittaja. t Tusenblad.
- 730 0_ fi Uusintaproduktion perustana: ja Psycho (elokuva : 1960)

Teosten väliset suhteet (5)

Rakenteistettu kuvailu viittauksen kohteesta, osa-kokonaisussuhde MARC 21 -formaatissa:

- 245 10 †a Kahden maan kulkija / †c Matti Rönkä.
- 505 00 †t Isä, poika ja paha henki ; †t Tuliaiset Moskovasta ; †t Väärän maan vainaja.
- 700 12 †a Rönkä, Matti †t Isä, poika ja paha henki.
- 700 12 †a Rönkä, Matti †t Tuliaiset Moskovasta.
- 700 12 †a Rönkä, Matti †t Väärän maan vainaja.

700 i-kentän määrittä ei välttämättä tarvita, koska kyseessä analyyttinen kirjaus. Voisi olla myös †i Sisältää teoksen:/Sisältää (teos)

Luku 26: Ekspressioiden väliset suhteet*

- Viittauksen kohde (ekspressio) tarkoittaa ekspressiota, jota tunniste, auktorisoitu hakutieto tai kuvailu edustaa ja joka liittyy kuvailtavaan ekspressioon ja johon kuvailussa viitataan.
- Linjaus: Ekspressioiden väliset suhteet on YDINELEMENTTI kokoomateoksissa (poikkeuksena runot, virret , konferenssiesitelmät, päiväkirjat, haastattelut ...)
- Linjaus: YDINELEMENTTI myös sarjasuhteissa (seuraaja, edeltäjä yms.)

Ekspressioiden väliset suhteet (2)

- esimerkiksi kokoomateosten käännösten suhteet, uudistetut painokset, sarjojen edeltäjä-seuraajasuhteet
- merkitään samantyyppisesti kuin teosten väliset suhteetkin
- esim. uudistettu versio, lyhennelmä, käännös

Ekspressioiden väliset suhteet (3)

- Viittauksen kohteena olevan ekspression tunniste:
 - Uudistettu versio: Library of Congress control number: no2008127546
 - Seuraaja: Izvestiya Mathematics = ISSN 1064-5632

- Viittauksen kohteena olevan ekspression auktorisoitu hakutieto:
 - Libretto oopperaan: Weill, Kurt, 1900-1950. Dreigroschenoper, englanti.
 - Supplementti: Tiedotuslehti - Etelä-Pohjanmaan Rudolf Steiner koulu..

Ekspressioiden väliset suhteet (4)

- Viittauksen kohteena olevan ekspression auktorisoitu hakutieto:

Rakenteistettu kuvailu:

- 700_1 ꞑi Uudistetun version perustana: ꞑa Salminen, Jari. ꞑt Keramiikan perustekniikat.
- 730 0_ ꞑi Lyhennelmä teoksesta: ꞑa Television viisi vuosikymmentä.
- 780 00 ꞑt Sinetti ꞑc (Painettu) ꞑx 2342-401X
- 780 00 ꞑt Porvari ꞑc (Painettu) ꞑx 2343-0648

Luku 27: Manifestaatioiden väliset suhteet*

- Viittauksen kohde (manifestaatio) tarkoittaa manifestaatiota, jota tunniste tai kuvailu edustaa ja joka liittyy kuvailtavaan manifestaatioon ja johon kuvailussa viitataan.
- Linjaus: Jäljenteiden YDINELEMENTTI (uusintapainokset, näköispainokset jne.)
- Jäljenne tarkoittaa tässä sitä, että sisältö vastaa täysin alkuperäistä aineistoa. Uudistetut versiot ovat ekspressioita.

Manifestaatioiden väliset suhteet (2)

- voivat olla uusia painoksia, näköispainoksia tai manifestaatioita toisessa formaatissa
- esim. arvostelun kohde, muu julkaisumuoto, liitteenä aineistossa, digitoituna, julkaistu myös:

Manifestaatioiden väliset suhteet (3)

- Viittauksen kohteena olevan manifestaation tunniste
 - Muu julkaisumuoto: ISBN 978-952-7040-08-9
 - Arvostelun kohde: Docurama NVG-9830
 - Erikoisnumero sarjaan: ISSN 0024-4937
- Rakenteistettu kuvailu viittauksen kohteena olevasta manifestaatiosta
 - 534 Ꞥp Alkuperäinen: Ꞥc Helsinki : Tammi, 1990.
 - 505 2_ Ꞥa Sisältää myös kartan: Liikenne sekä matkailutietoa.
 - 776 08 Ꞥi Verkkójulkaisu (PDF): Ꞥz 978-951-29-5787-3
 - 776 0_ Ꞥt 30 päivää Ꞥc (Verkkójulkaisu) Ꞥx 2323-9425

Luku 28: Kappaleiden väliset suhteet

- Viittauksen kohde (kappale) tarkoittaa kappaletta, jota tunniste tai kuvailu edustaa ja joka liittyy kuvailtavaan kappaleeseen ja johon kuvailussa viitataan.
- esim. tietty kappale, jota on käytetty perustana mikromuotoiselle jäljenteelle
- esim. yhteensidottu, jäljenne alkuperäiskappaleesta

Kappaleiden väliset suhteet (2)

- Viittauksen kohteena olevan kappaleen tunniste
 - Näköispainoksen alkuperä: Bodleian Library: MS. Junius 11
(*Viittauksen kohteena olevan kappaleen hankintanumero*)
 - Jäljenne aineistosta: ADM 55/40
(*Viittauksen kohteena olevan kappaleen hyllypaikan numero*)

Kappaleiden väliset suhteet (3)

- Vapaamuotoinen kuvailu viittauksen kohteena olevasta kappaleesta
 - Valokuvattu Helsingin yliopiston kirjastossa olevasta, aikoinaan Henrik Gabriel Porthanille kuuluneesta välilehditetystä kappaleesta.
 - Kirjaston kappale sidottu 11 muun musiikkikappaleen kanssa.
- Rakenteistettu kuvailu viittauksen kohteena olevasta kappaleesta
 - 561 __ Ꞥa Varianttikappale: numerolla 18 varustettu kappale, joka on annettu Heikki Klemetille.
 - 852 8_ Ꞥb fennica Ꞥh Puhetaito Ꞥz Yhteensidottu: 1 ja 2. p.

Liite J: Suhteen määritteet : teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden väliset suhteet

- Liite J sisältää yleisiä suosituksia suhteen määritteiden käytöstä sekä luettelon suhteen määritteistä.
- Osoittaa entiteettien teos, ekspressio, manifestaatio ja kappale välisen suhteen.

Esim. suhde toiseen teokseen, suhde toiseen kappaleeseen

- Suhteen määrite tarkoittaa suhteen luonnetta (esim. parodia, näköispainos, mukaelma).

Liite J (2)

- Suhteen määritteitä käytetään kuvailevan yhteisön tarpeita vastaavalla tavalla.
- Jos kuvaileva yhteisö katsoo suhde-elementin itsessään olevan riittävä, ei suhteen määrittä tarvita.
- Jos mikään liitteen luettelossa olevista termeistä ei ole sopiva tai riittävän tarkka, käytetään jotain muuta kuvaavaa termiä. (vrt. Metatietosanasto)

Liite J (3)

- Esimerkiksi mukaelman ja sen perustana olevan teoksen välinen suhde voidaan merkitä joko
 - 500 __ ‡a Perustuu teokseen: tai
 - 7xx ‡ i Mukaelman perustana:
- Suhteen määritteet viitteen sisältävästä teoksesta, ekspressiosta tai manifestaatiosta valmistuu myöhemmin.

Liite J (4)

Suhteen määritteet teokselle ja ekspressiolle (J.2, J.3)

- Johdannaissuhteet (J. 2.2, J.3.2)
 - Teoksen perustana: Viittauksen kohde on teos, johon kuvailun kohteena oleva teos perustuu.
esim. romaanimukaelman perustana (teos), lyhennelmän perustana (teos)
 - Ekspression perustana: Viittauksen kohde on ekspressio, johon kuvailun kohteena oleva ekspressio perustuu.
esim. lyhennelmän perustana (ekspressio), uudistetun version perustana, uudistettu versio, käännös

Liite J (5)

- Johdannaissuhteet (J. 2.2, J.3.2) – vastavuoroinen suhde
 - Johdettu teos: Viittauksen kohde on teos, joka perustuu kuvailun kohteena olevaan teokseen
esim. **romaanimukaelma (teos), lyhennelmä (teos)**
 - Johdettu ekspressio: Viittauksen kohde on ekspressio, joka perustuu kuvailun kohteena olevaan ekspression.
esim. **lyhennelmä (ekspressio), uudistettu versio (ekspressio),**

Liite J (6)

➤ Osa-kokonaisuussuhde (J.2.4, J.3.4)

- esim. teos: sisältyy teokseen, kuuluu sarjaan
- esim. ekspressio: sisältyy ekspressioon, sisältää (ekspressio)

➤ Täydennyssuhde (J.2.5, J.3.5)

- esim. teos: lisäykset teokseen, liite teokseen, liite, koreografia, libretto teokseen, käsikirjoitus, täydennysosa
- esim. ekspressio: liite ekspressioon, luettelo (ekspressio), kuvitus, koreografia, elokuvan käsikirjoitus

Liite J (7)

- Edeltäjä-seuraaja-suhde (J.2.6, J.3.6)
 - esim. teos: edeltäjä, jatko-osa teokselle, jatkaa osittain teosta, yhdistynyt, seuraaja, korvaava teos, jatkuu osittain nimellä
 - esim. ekspressio: edeltäjä (ekspressio), jatkaa osittain ekspressiota, ekspression sulautunut, korvaa osittain ekspression, eronnut ekspressiosta

Liite J (8)

Suhteen määritteet manifestaatiolle (J.4)

- Vastaava manifestaatio (J.4.2)
 - esim. muu julkaisumuoto, peilisivusto, jäljenteenä, digitoituna, alkuperäinen painos, uusintapainos
- Osa-kokonaisuussuhde (J.4.4)
 - esim. näköispainos sisältyy manifestaatioon, liitteenä manifestaatioissa, liite, erikoisnumero
- Yhdessä ilmestyneet manifestaatiot (J. 4.5)
 - esim. julkaistu yhdessä, filmillä myös, levyllä myös

Liite J (9)

➤ Suhteen määritteet kappaleelle (J.5)

➤ Tehdään vain kun halutaan osoittaa suhde nimenomaan manifestaation tiettyyn kappaleeseen

➤ Vastaava kappale (J. 5.2)

➤ esim. jäljenne, konvertoituna, jäljenne kappaleesta, konvertoitu kappaleesta, alkuperäinen painos

➤ Osa-kokonaisuussuhde (J. 5.4)

➤ esim. sisältyy kappaleeseen, sisältää kappaleen

Liite J (9)

- Yhdessä säilytettävät kappaleet (J. 5.5)
 - esim. säilytetään yhdessä, yhteensidottu, filmillä myös, levyllä myös

Kiitos!

RDA-tiedotussivut:

wiki.helsinki.fi/display/RDA

kiti.vilkki-eriksson@helsinki.fi